

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף פז

(בעמוד הקודם)

איתמר פירשו קודם חצות: למדנו שחצות עושה עיכול לאיברים קשים, ולכן אם הם פקעו מעל המזבח קודם חצות יש להחזיר אותם למזבח, אבל אם פקעו לאחר חצות אין צורך להחזירם.

מה הדין אם האיברים פקעו קודם חצות אבל החזיר אותם רק אחרי חצות? לדעת רבה החצות של הלילה הבא יעשה להם עיכול. לדעת רב חסדא עמוד השחר הנוכחי יעשה להם עיכול.

אמרי בי רב: טעמו של רב חסדא הוא קל וחומר מחצות לילה. אם חצות לילה שאינו עושה פסול 'לינה', שהרי מותר להעלות כל הלילה איברים למזבח, בכל אופן הוא עושה דין 'עיכול' לאיברים קשים שפקעו. כל שכן שעמוד השחר שעושה פסול 'לינה' לאיברים שאינם על המזבח, שהוא יעשה דין 'עיכול'.

דין נוסף: פירשו קודם חצות, והחזירין לאחר עמוד השחר: לדעת רבה חצות של הלילה הבא יעשה להם עיכול. לדעת רב חסדא אין בהם עיכול לעולם, אלא תמיד צריך להחזיר אותם למזבח, ויש בהם מעילה עד שיהפכו ל'דשן'.

מתקיף לה רב יוסף: מי אמר לנו שחצות עושה עיכול דוקא כשהאיברים נמצאים בראש המזבח? אולי הוא עושה עיכול בכל מקום שהם נמצאים? וממילא גם אם הם פקעו קודם חצות, אין צורך כלל להעלות אותם למזבח לאחר חצות.

שלחו מתם: שלחו מארץ ישראל הוראה שהלכה כרב יוסף.

איתמר נמי: וכך נאמר בשם רבי חייא בר אבא. שאם פירשו האיברים מהמזבח קודם חצות, והחזירין אחר חצות, אמנם אסור להנות מהם מדרבנן אבל אין בהם איסור מעילה מדאורייתא, משום שחצות עשה להם עיכול למרות שהם לא היו על המזבח. וכן שנה בר קפרא בכרייתא, שבמקרה הנ"ל אין בהם מעילה כנ"ל.

אמר ליה רב פפא לאביי: מאחר ששלחו מארץ ישראל את ההוראה שהלכה כרב יוסף, ורבי חייא בר אבא וכן בר קפרא אומרים כמותו. על כן לא מסתבר שרבה ורב חסדא יחלקו על זה. ואם כן במה הם נחלקו?

אמר ליה בשמנים: באיברים שמנים. ולכן אפילו שהם קשים, חצות לא עושה להם עיכול, משום שיש בהם שומן והם לא יכולים להעשות 'דשן'.

*

בעא מיניה רבא מרבה: האם 'לינה מועלת בראשו של מזבח'? כלומר האם איברים שהיו למעלה על המזבח (שלא על המערכה, כי על המערכה ודאי שאין בהם 'לינה'), ועבר הלילה והגיע עמוד השחר, האם נפסלו ב'לינה' או לא?

היכי דמי: איך מדובר? אם מדובר שהאיברים לא ירדו מהמזבח לאחר עמוד השחר, פשוט שהם נשארים שם. והטעם, כי אם באיברים ש'לנו' בעזרה, אמרה המשנה שאם העלו אותם למזבח לאחר עמוד השחר, לא מורידים אותם בחזרה. כל שכן שאם הם נמצאים בראשו של מזבח, משאירים אותם שם ומקטירים אותם.

אלא מדובר שהם ירדו לאחר עמוד השחר. והשאלה היא האם מעלים אותם בחזרה או לא? דהיינו האם מדמים את מזבח לכלי שרת כמו שולחן, והרי לחמים שנשארו בשולחן 'לחם הפנים' אינם נפסלים בלינה. וכמו שכתוב במשנה במנחות שאפילו אם הם נשארו על השולחן ימים רבים אין בכך כלום. או שמדמים את המקרה הזה לאיברים שמונחים 'בקרקע' כלומר על רצפת העזרה שהם נפסלים בלינה, כי המזבח בנוי ואינו כלי, ואם כן רצפתו נחשבת כרצפת העזרה.

אמר ליה - אין לינה בראשו של מזבח: ולכן גם אם הם ירדו לאחר עמוד השחר, מעלים אותם בחזרה.

שאלה: **קיבלה מיניה או לא?** האם רבא קיבל והסכים לתשובתו של רבה?

תא שמע דאיתמר וכו': איברים ש'לנו' בעזרה, כלומר שעבר עליהם חצות, מקטירים אותם במשך כל הלילה עד הבוקר. ואם האיברים לנו בראשו של מזבח, יכול להקטיר אותם לעולם. ואם האיברים שלנו בראש המזבח ירדו מהמזבח, נחלקו בזה רבה ורבא האם מעלים אותם בחזרה. מוכח שרבא לא קיבל את דעתו של רבה שאין לינה בראש המזבח.

למדנו במשנה - כשם שהמזבח מקדש כו': כך הכבש מקדש.

תנו רבנן: נאמר "כל הנוגע במזבח יקדש". אם כן אין לי אלא הנוגע במזבח, אך מניין לנוגע בכבש? תלמוד לומר "ומשחת את המזבח" לרבות את הכבש שגם הוא קדוש בקדושת המזבח. ועדיין כלי שרת מניין? תלמוד לומר במשיחת כלי שרת "כל הנוגע בהם יקדש".

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן - כלי שרת מהו שיקדשו את הפסולין? רבי יוחנן הבין ששאלת ריש לקיש על נושא של פדיון מנחה טמאה. דהיינו, הדין הוא שמנחה טמאה ניתן לפדותה על כסף וכו' קונים מנחה חדשה. אמנם אם היא כבר ניתנה בכלי שרת ואחר כך נטמאה, אין לה פדיון. ריש לקיש שואל מה הדין אם המנחה נטמאה ואחר כך ניתנה בכלי שרת, האם הכלי מקדש את המנחה הטמאה ואי אפשר לפדותה?

אמר ליה: רבי יוחנן עונה - למדנו זאת במשנה (שלנו) המדברת על קודשים פסולים, ואומרת 'כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן, כך כלים מקדשין'. מוכח שכלי שרת מקדשים מנחה שניתנה בהם, ואם כן לא ניתן יהיה לפדותה.

אמר ליה לכתחילה ליקרב קמיבעי לי: ריש לקיש עונה - לא שאלתי על מקרה של פדיון, כי בזה פשוט לי שהכלי שרת מקדשים את המנחה הטמאה. אבל אני שאלתי האם הכלי שרת מקדשים את המנחה הטמאה לענין שיעלו אותה למזבח להקטרה!

רבי יוחנן עונה: **הא נמי תנינא וכו':** גם את זה למדנו במשנה לעיל, בדברים שאם עלו למזבח לא ירדו, ואחד מהם - איברים של קרבן שקיבלו אנשים פסולין את דמו וזרקו את דמו. לכאורה כוונת המשנה למקרה אחד, שהפסולים גם קבלו וגם זרקו את הדם. ומשמע שדוקא בגלל שהם גם זרקו את הדם, לכן לא מעלים אותו לכתחילה ורק אם עלה כבר לא ירד. אבל אם רק קבלו פסולים את דמו, ואחר כך זרקו כשרים את דמו, מעלים אותו למזבח אפילו לכתחילה. ומדוע? בגלל שהמזרק (שהוא כלי שרת) קידש את הדם שקבלו הפסולים.

ריש לקיש דוחה: לא! שקיבלו פסולין אי נמי שזרקו פסולין: כוונת המשנה לשני מקרים. או שקבלו פסולים את דמו (וזרקו כשרים), או שזרקו פסולים את דמו (לאחר שקבלו אותו כשרים).

*

[איבעיא להו] אויר מזבח כמזבח דמי או לא? אם תלה איברים של קרבן פסול באוויר מעל ראש המזבח, האם דין האוויר כמזבח ולא ירדו, או שאין האוויר כמזבח וירדו?

ת"ש: למדנו במשנתנו - 'כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש מקדש את הראוי לו', ואם אוויר מזבח אינו כמזבח, הרי גם אוויר כבש אינו ככבש, וא"כ קשה איך הכהן מעלה את האיברים הפסולים מהכבש למזבח, והרי ברגע שהוא מגביה אותם באוויר הכבש כדי להעלותם למזבח הם נחשבים כאילו ירדו מהכבש לקרקע, ולמדנו לעיל שאם ירדו לא יעלו, אלא בהכרח שאוויר מזבח כמזבח וכן אוויר כבש ככבש ולכן יכול להעלותם מהכבש למזבח!

דחיית ההוכחה: דנגד ליה: הכהן היה גורר את האיברים מהכבש למזבח ולא מגביהן באוויר.

קושיא: **והא אויר יש בין כבש למזבח:** הרי יש רווח בין הכבש ולמזבח כפי שלמדנו לעיל (סב:), וכשהאיברים מגיעים כנגד אותו אוויר הם נחשבים כאילו ירדו לקרקע!

תירוץ: **רובו לכבש ככבש, רובו למזבח כמזבח:** אותו חלק של האבר שכנגד האוויר הולך אחר רובו, שאם רוב האבר נמצא על הכבש דינו כאילו כולו מונח על הכבש, ואם רובו נמצא על המזבח דינו כאילו כולו מונח על המזבח.

קושיא: **תיפשוט מהא הא דבעי רמי בר חמא יש חיבור לעולין או לא, תיפשוט דיש חיבור:** אם האבר הולך אחר רובו, א"כ נפשוט את ספקו של רמי בר חמא, שהסתפק לגבי אבר שחלק ממנו עלה על המזבח, האם כל חלק נידון בפני עצמו או שאנו הולכים אחר רובו של האבר, ועל פי מה שתירצנו 'רובו לכבש ככבש רובו למזבח כמזבח' נפשוט את ספקו של רמי בר חמא שיש חיבור לעולין, שאם אין חיבור הרי כל חלק וחלק מהאבר שמגיע לאוויר שבין המזבח לכבש נפסל.

תירוץ: הא לא קשיא, תיפשוט! זו אינה קושיא, שאכן תוכל לפשוט מכאן את ספקו של רמי בר חמא!

קושיא: מתקיף לה רבא בר רב חנן: אם אוויר מזבח כמזבח, איך יתכן לפסול את עולת העוף במחשבת חוץ לזמנו, והרי אוויר המזבח כבר קלט אותה, וא"כ גם אם חשב בשעת המליקה להקטירה מחר (= מחשבת חוץ לזמנו), הרי הוא יכול להקטירה אפילו למחר, שהרי הדין הוא שפסולים שעלו לא ירדו, אלא בהכרח שאוויר מזבח אינו כמזבח!

דחיית הקושיא: מתקיף לה רב שימי בר אשי (על רבא בר רב חנן), **אלמה לא!** כלומר וכי לא יתכן שאוויר מזבח כמזבח ובכל זאת אפשר לפסול את עולת העוף במחשבת חוץ לזמנו!?

משכחת לה: וזה יתכן במקרה שחשב עליה (בשעת המליקה) להורידה מהמזבח מחר לאחר שכבר נפסלה בלינה ושוב להעלותה ולהקטירה, שכיון שאם היה מקיים את מחשבתו לא היה יכול להעלותה כיוון שנפסלה בלינה, לכן כעת הועילה בה המחשבה לפוסלה גם אם אוויר מזבח כמזבח.

קושיא על רב שימי בר אשי: הניחא לרבא דאמר לינה מועלת בראש המזבח: אמנם לדעת רבא הסובר שלינה פוסלת גם את האיברים שבראש המזבח, מובנת קושייתו של רב שימי בר אשי, משום שאם יוריד את עולת העוף מראש המזבח לאחר שנפסלה בלינה אסור לו לחזור ולהעלותה, ולכן אם יחשוב לעשות כך בשעת המליקה, הרי פסלה מחשבתו את הקרבן.

אלא לרבה דאמר אין לינה מועלת בראש המזבח ליתא למחשבתו: אבל לדעת רבה הסובר שלינה לא פוסלת את האיברים שבראש המזבח, הרי אם חשב להורידה מהמזבח מחר לאחר שכבר נפסלה בלינה ושוב להעלותה ולהקטירה (כדברי רב שימי בר אשי) אין זו מחשבה פוסלת, שהרי אפילו אם עשה כך באמת יכול לחזור ולהעלותה, שהרי לא נפסלה בלינה, ונמצא שחזרה הקושיא שאם אוויר מזבח כמזבח אי אפשר לפסול את עולת העוף במחשבת חוץ לזמנו, ושלא כדברי רב שימי בר אשי.

תירוץ: לרבה נמי משכחת לה: גם לדעת רבה יתכן שמחשבה תפסול בעולת העוֹף, וזה במקרה שאמר 'אני מולק את עולת העוֹף על מנת להורידה מהמזבח לפני עמוד השחר ולחזור ולהעלותה לאחר עמוד השחר', שבמקרה כזה אם באמת יעשה כפי שאמר הרי היא נפסלת בלינה, כיון שהיא היתה על הקרקע בשעת עמוד השחר ולא על המזבח, ואסור לו להעלותה, ולכן אם חשב כך בשעת המליקה הרי זו מחשבה פוסלת.

הגמ' חוזרת לדברי רב שימי בר אשי, וכעת רב שימי מסיים את קושייתו:

להך גיסא מיהא תיפשוט דאויר מזבח כמזבח דמי: אומר רב שימי בר אשי - אתה רבא בר רב חנן, לא רק שאינך יכול לפשוט שאויר מזבח אינו כמזבח, אלא עליך לפשוט להיפך, שאויר מזבח כמזבח!

דאי ס"ד אויר מזבח לאו כמזבח דמי: משום שאם אויר מזבח אינו כמזבח, א"כ חטאת העוֹף שמלק אותה בראש המזבח שלא לשמה ופסלה, שהדין הוא שלא תרד (כמו כל הפסולין שאם עלו לא ירדו), איך הוא מזה מדמה, והרי כשהוא מגביה אותה ואוחז בה כדי להתיז את דמה היא נחשבת כאילו ירדה ממזבח לקרקע. וכן לגבי שאר פסולים, דהיינו בהמה שנפסל דמה ועלה למזבח שהדין הוא שלא ירד, איך הוא זורק את דמה, והרי זריקה היא מרחוק, וכשהוא מגביה את הכלי מעל אוויר המזבח כדי לזרוק את הדם הרי זה כאילו הוריד את הדם לקרקע ושוב אינו יכול להזות. אלא בהכרח שאויר מזבח כמזבח!

דחייית דברי רב שימי בר אשי: דמגע להו: כשהוא מזה את דם חטאת העוֹף הפסולה הוא מצמיד את העוֹף למזבח, וכשזורק דם פסול של בהמה מצמיד את הכלי למזבח, ולכן גם אם אוויר מזבח אינו כמזבח יכול להזות ולזרוק את הדם.

קושיא: הא הזאה היא? מיצוי היא! הא זריקה? שפיכה היא! אם הוא מצמיד את העוֹף למזבח אין זו 'הזאה' אלא 'מיצוי', ואם הוא מצמיד את הכלי למזבח אין זו 'זריקה' אלא 'שפיכה'.

ועוד קושיא, וכי דרך הזאה בכך דרך זריקה בכך?! אלא בהכרח שהוא לא מצמיד את העוֹף או הכלי למזבח, אלא אוחז בהם באויר המזבח, ומותר לו להזות ולזרוק מרחוק כיון שאויר מזבח כמזבח!

דחייה: אמר רב אשי, אי דנקט להו בראש המזבח ה"נ, כי קאמר דתלנהו בקניא מאי, תיקו: כלומר באמת אי אפשר לפשוט מכאן את הספק האם אוויר מזבח כמזבח או לא, לפי שאם הספק היה במקרה שאדם עומד בראש המזבח ומחזיק בידו את הקרבן, הרי פשוט לנו שעמידת גופו על המזבח נחשבת כהנחת הקרבן על המזבח, ואין להסתפק בזה כלל, אלא כל הספק הוא במקרה שהאדם עומד על הקרקע ומחזיק בידו קנה שראשו עומד באוויר המזבח, ותלה בראש הקנה את הקרבן, וכעת יש להסתפק האם הקרבן נחשב כעומד על המזבח או לא. תיקו.